ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 97, Ekim 2019, s. 191-203

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.36804>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
22.08.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2019

Doç. Dr. Ali Atıf POLAT

Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü
aapolat@gmail.com

MASAÜSTÜ YAYINCILIKTA ÜRETİME DOKÜMAN GÖNDERİMİ

Öz

Grafik tasarım ürünlerinin en belirgin özelliklerinden biri, doğasında barındırdığı çoğaltım niteliğidir. Bununla birlikte iletişim sektöründeki gelişmelerin hızla devam ettiği günümüzde çoğaltım ile ilgili teknik ve yöntemler de değişmekte ve gelişmektedir. Bu araştırmada, baskı teknik ve teknolojilerinin kullanıldığı grafik ürünlerin tasarım ve baskı öncesi hazırlık çalışmalarının yapıldığı masaüstü yayıncılık sistemi, donanım ve yazılımlarının kullanımının son aşaması “üretim doküman gönderimi” sürecinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli esas alınmış ve ilgili literatür sanal kaynaklar dahil taranarak, tasarım ve uygulama süreçleri incelenmiştir. Süreç içerisinde taraflar arasında oluşabilecek iletişim problemlerine çözüm olarak, öneri amaçlı örnek uygulamalar sunulmuştur. Sonuç olarak, grafik tasarım ürünlerinden masaüstü yayıncılık ile ilgili olanlarının üretim sürecinde tarafların sorumluluğunun işbirliği protokollerinde belirlenmesi, tasarım sürecinde ve işbirliği sonrasında iletişim problemi yaşanmaması için temel gerekliliklerden olduğu görülmüştür. Tasarımcı, tasarım ürünü ile ilgili iletişim problemi çözülüp görselleştirme evresinde üretime yönelik tüm teknik gereksinimleri belirlemesi, tasarımın üretim sürecinin doğru yönetilebilmesini olumlu etkilediği bir gerçektir. Bir tasarım ürününün üretimini yapacak birimlerin ihtiyacı olan tüm bilgiler ile birlikte, baskı hazırlığı yapılmış doküman üzerinde de görsel olarak sunulurken, tasarımcıyla tekrar iletişime ihtiyaç du-

yulmadan üretime geçilebilmesine yönelik doküman gönderiminin yapılmasının yaygınlaştırılması bir çok açıdan sektörün işleyişine olumlu katkısı olacaktır.

Anahtar kelimeler: Grafik, Grafik Tasarım, Grafik Tasarım ve Uygulama, Grafik Üretim Teknikleri, Masaüstü Yayıncılık.

SENDING DOCUMENTS FOR PRODUCTION IN DESKTOP PUBLISHING

Abstract

Reproduction is one of the most typical characteristics of graphic design products. Today, along with the ongoing rapid developments in the communication industry, reproduction techniques and methods are also changing and developing. This study aimed to examine the process of “sending documents for production”, the final stage of using desktop publishing system, hardware and software, where the design and pre-printing preparation works for the graphic products, which involve printing techniques and technologies, are performed. The study was conducted using the screening model, a qualitative research design. Relevant literature, including online resources, was reviewed and the design and application processes were examined. Sample practices were offered as a solution for potential communication problems between the parties during the process. As a result, determining the responsibilities of parties in the cooperation protocols during the production process of desktop publishing products, one of the graphic design products, is considered to be a basic requirement to avoid communication problems during the design process and after communication. The designer should resolve communication problems regarding the design product and determine all production-related technical requirements during the visualization process, as these will help to facilitate the proper management of the production process of the design. It should be a common practice that documents related to a design product ready for printing should be sent for production along with all the data required by the production department, including visual materials, in order to avoid the necessity of contacting the designer again, as this would make a positive contribution to the functioning of the industry in several ways.

Keywords: Graphics, Graphic Design, Graphic Design and Application, Graphic Production Techniques, Desktop Publishing.

GİRİŞ

Grafik tasarım ürünlerinin en belirgin özelliklerinden biri, doğasında barındırdığı çoğaltım niteliğidir (Uçar, 2004: 175). Bununla birlik, iletişim sektöründeki gelişmelerin hızla devam ettiği günümüzde çoğaltım ile ilgili teknik ve yöntemler de değişmekte ve gelişmektedir. Günümüzde özellikle, liberal ekonomik sistemi benimsemiş, rekabet ve tüketime dayalı toplumlar- da ürünlerin tanıtım görevi büyük ölçüde “endüstriyel grafik” sanatının çalışma alanına girmektedir (Teker, 2009: 71-72).

Hayatın her alanında karşılaştığımız, basılı ve / veya üç boyutlu üretilmiş ürünler ile birlikte, gelişen dijital teknolojilerin de olumlu etkisiyle, internet, sinema, televizyon, hatta cep

telefonlarında her gün, her an grafik tasarım ürünlerinin uygulamaları ile bir çok iletişim probleminin çözümlendiği görülmektedir. Yukarıda da kısaca bahsedilmiş olan grafik ürünlerinin görüldüğü, iletişim çözümlemesinde kullanıldığı mecra ve medyanın farklılığı ile grafikerlerin tasarımdan üretime tüm süreçlerdeki problem çözümleme yöntemleri de farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, mecra ve medya yapısına göre, grafik ürünler iki kategoriye ayrılabilir;

1. Baskı teknik ve teknolojilerinin kullanıldığı grafik ürünler.
2. Dijital mecra ve medyada kullanılan grafik ürünler (Polat, 2013: 35-36).

Bu araştırmada, baskı teknik ve teknolojilerinin kullanıldığı grafik ürünlerin tasarım ve baskı öncesi hazırlık çalışmalarının yapıldığı masaüstü yayıncılık sisteminde, donanım ve yazılım kullanımının son aşaması “üretime doküman gönderimi” sürecinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli esas alınmış ve ilgili literatür sanal kaynaklar dahil taranarak, tasarım ve uygulama süreçleri incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; süreç içerisinde taraflar arasında oluşabilecek iletişim problemlerine çözüm olarak, öneri amaçlı örnek uygulamalar sunulmuştur.

1. Grafik Tasarım

Grafik tasarım, bilimsel veya teknik alanda birden fazla bilim dalının bir arada kullanıldığı görsel bir iletişim sanatıdır (Polat, 2013: 24). Grafik tasarım zekâ ve sanatsal yeteneğin ortak ürünü olan bir daldır (Kınık, 2014: 10). Bir tasarım, felsefî, estetik, duyumsal, duygusal veya siyasi bir doğaya sahip olabilir (Ambrose, Harris, 2012: 10). Grafik tasarım multidisipliner yapısı ile pek çok alanı kapsamakla birlikte grafik tasarımcı, mesleği gereği işinin gerektirdiği durumlarda sosyal bilimcisinden fen bilimcisine bir çok alan uzmanı ile işbirliği yapabilmektedir.

Grafik tasarım, önceden işlenebilir duruma getirilmiş metinler, fotoğraflar ve başlıkların daha önce taslak şekli belirlenen ürünü oluşturmak için uygun masaüstü yayıncılık programları kullanılarak veya el çalışmasıyla grafik tasarımcı tarafından estetik beğeni kazandırılıp meydana getirilmiş baskı öncesi asıl üründür (Tepecik, 2002: 98). Grafik tasarım, fikirleri, kavramları, metin ve görselleri sunulan proje özeti doğrultusunda belirlenen reklam stratejilerine uygun, mesajı açık ve net iletecek şekilde baskı ve/veya dijital süreçlerinden geçirip ilgili mecra ve medyaları kullanarak sunmaktadır.

2. Masaüstü Yayıncılık

Masaüstü yayıncılık (Desktop Publishing); birçok araç gereç, alan ve mekan gerektiren yayıncılık aşamalarının bir masanın üzerine sığabilecek düzeye indirgenmiş elektronik şeklidir (Yanık, 2008: 7). Masaüstü yayıncılık sistemi, tasarımcıların tasarım probleminin görsel organizasyonu ve mesaj oluşturmak için ihtiyaç duyduğu donanım ve yazılımlardan oluşmaktadır. Donanım, bilgisayar, tarayıcı ve yazıcı gibi elektronik ve mekanik, harici ve dahili parçalardan oluşmaktadır. Yazılım ise donanımları işler hale getiren, yakın ve uzak, harici ve dahili parçaların uyumunu ve çalışmasını sağlayan unsurlardır.

Masaüstü yayıncılık için kullanılan yazılım ve donanımlar her geçen gün hızla değişmekte ve gelişmektedir. Tasarımcı ve girişimcilerin, iletişim, tasarım ve sanat akımlarının yanı sıra, sosyolojik ve teknolojik gelişmeleri de yakından takip etmesi rekabet şartları açısından temel ihtiyaç durumuna geldiği söylenebilir.

Her ne kadar bilgisayar bir amatörü profesyonel yapmıyorsa, profesyonellik kişinin düşünce ve yaşam biçimi olsa da, bir tasarımcının tasarım ve uygulama süreçlerinde bilgisayar

yazılım ve donanımlarına hakim olması, hız gerektiren rekabet şartlarında ihtiyaç durumuna gelmiştir.

Tasarımcı hizmet verdiği sektörün yapısı gereği uzmanlık alanına göre bir çok yazılım kullanması gerekebilir. Hatta tasarımcılar içinde bulundukları tasarım projelerinin değişmesi üzerine yeni tasarım yazılımları da kullanmayı öğrenmek zorunda kalabilmektedirler. Bu konuda bilinmesi gereken gerçek şu şekilde özetlenebilir; tasarımları bilgisayarlar değil tasarımcılar yapmaktadır. Bununla birlikte tek bir tasarım programı (yazılım) öğrenip, saplantılı bir şekilde kendini yeniliklere kapatan tasarımcı, zamanla sektörün hızına yetişemez hale gelebilir. Bu bağlamda basit olarak kazanılması gereken yeti; program öğrenmeyi öğrenmek olduğu söylenebilir. Bunun da en basit yolu; bir tasarım programı ile ilgili, yeni kullanılmaya başlanılan andan itibaren kullanımın her sürecinde doğru veya yanlış yapılan her işlemi unutmamak denilebilir. Günümüzde her tasarım programının alternatifi bulunabilmektedir. Masaüstü yayıncılık üzerine çalışma yapan bir tasarımcı, en az bir vektörel esaslı tasarım programı ve en az bir de pixel esaslı yazılım programı bilmesi gerekmektedir. Bir tasarımcı, tasarımın operatörlük kısmını yapmasa bile baskı öncesi hazırlık ve baskı süreçlerine hakim olması, sürecin problemsiz işlemesi için gerekli olan bir durumdur (Polat, 2013: 40)

2.1. Baskı Teknikleri

Tasarımcıların hizmet verdikleri sektörün uzmanlık alanları ile ilgili yüzeysel de olsa tüm üretim teknikleri bilgisine hakim olması temel ihtiyaçlardan biri olmaktadır. Bununla birlikte, tasarımcıların yoğun hizmet verdiği uzmanlık alanı ile ilgili üretim bilgisinin ise güncel ve geçmiş tüm bilgilerine de hakim olması gerektiği görülmektedir. Bu bağlamda grafik tasarım ürünleri üretiminde kullanılan baskı tekniklerini kısaca hatırlatmak, araştırmanın amacına hizmet edecektir.

2.1.1. Tipografik Baskı

Yüksek baskı tekniklerinden olan Tipografik baskı, baskı tekniklerinin en eskisi olduğu bilinmektedir. Günümüzde küçük veya büyük ölçekte hizmet veren basımevlerinin ve mücellithanelerin hala aktif olarak kullandığı en önemli yardımcılardır.

Tipografik baskı makinaları; baskı işleri yanı sıra baskı sonlandırma işlerinden, özel bıçak kesim, ters ve düz kabartma (gofre), varak, yıldız, perforaj, pilyaj ve numarator uygulamaları gibi bir çok işlemde kullanılmaktadır. Bununla birlikte özgün grafik baskı teknikleri ile eser üreten sanatçılar, sanat eseri üretimlerinde Tipografik baskı makinelerini de kullanabilmektedir.

2.1.2. Ofset Baskı

Düz baskı tekniği olan Ofset baskı, su ile yağın ayrışması prensibi ile çalışmaktadır. Ofset baskı tekniği, özgün grafik baskı tekniklerinden Taş baskı (Litografi) tekniğin gelişmiş hali olduğu söylenebilir.

Sektördeki teknolojik gelişmelerin de etkisi ile bir çok baskı tekniğine göre, Ofset baskı kalıp hazırlığı daha pratik ve ekonomik olmaktadır. Çoğu basımevi, günümüzde eski yöntem olarak tabir edilebilecek, bilgisayardan film çıkışı, insan eli ile montaj ve konvansiyonel sistem kalıp pozlama işlemlerini kendi bünyelerinde hazırlayabilmektedir. Bununla birlikte bilgisayardan kalıba pozlama yöntemi olan CtP (Computer to Plate) ile eski sistemdeki montaj ve kalıp üretim işlemleri bilgisayar destekli teknik yazılım ve donanımlar ile yapılmaktadır.

2.1.2.1. Tabaka Ofset Baskı

Tabaka Ofset baskı makineleri, tek renk, çift renk, dört renk, lak üniteli dört renk, beş renk, altı renk, sekiz renk gibi bir tabaka kağıdın tek geçişi ile makinenin özelliğine göre farklı adetlerde renk basılabilen baskı tekniğidir. Günümüzde en yaygın kullanılan baskı tekniği olduğu söylenebilir. Özel butik işler yanı sıra, kitap, dergi, gazete, özellikle ajanda gibi işlerde, tek kağıt geçişinde kağıdın her iki yüzüne de baskı yapabilen perfektör sistemine sahip baskı makineleri de bulunmaktadır.

Tek ve çok renkli baskılarda, katalog, broşür, füy, afiş, resmi veya özel matbu evraklar gibi çok çeşitli boyut ve adetlerde çoğaltım gerektiren grafik ürünlerinde, özellikle baskı sonlandırma işlemlerinin uygulanabilirliği yanı sıra kalıp hazırlığındaki hız ve birim maliyetleri avantajı tabaka ofset baskı tekniğinin tercih sebepleri olduğu söylenebilir.

2.1.2.2. Web Ofset Baskı

Web Ofset baskı makineleri, bobin kağıt kullanarak hızlı baskı yapabilen Ofset baskı tekniğinin bir türüdür. Bu teknik ile bir ya da birden fazla bobin kâğıda, çift yönlü çok renkli baskı yapılabilmektedir. Baskı sistemi sonunda bulunan katlama üniteleri ile forma katlama, kesme ve yapıştırma gibi mücellit işleri de hızlı bir şekilde yapılabilmektedir.

Günümüzde Web Ofset; gazete, dergi gibi süreli yayınların yanı sıra, yüksek adet gerektiren birçok grafik ürünün üretiminde sıklıkla başvurulmuş baskı tekniğidir.

2.1.3. Flekso Baskı

Yüksek baskı tekniklerinden olan Flekso baskı, Tipografik baskı tekniğinin çalışma prensibine çok yakın olmakla birlikte, baskı kalıbında kullanılan malzemelerde farklılıklar bulunmaktadır. Tipografik baskıda metal baskı kalıpları kullanılırken, Flekso baskıda kauçuk veya polimer esaslı klişe kalıplar kullanılmaktadır.

Flekso baskı tekniğinin bobin baskı altı malzemelerine baskı yapabilme özelliği yanı sıra yeni teknolojiler ile baskı kalitesinin artması üzerine ambalaj sektörüne, özellikle de etiket alanında daha çok tercih edilmektedir.

Flekso baskı tekniğinde kullanılan baskı kalıbı ve hazırlık yöntemin açısından, özgün grafik baskı tekniklerinden Linol baskı tekniğinin gelişmiş hali olduğu söylenebilir.

2.1.4. Tifdruk Baskı

Çukur baskı tekniklerinden olan Tifdruk baskı, özgün grafik baskı tekniklerinden Gravür baskı tekniğinin geliştirilmiş ticari biçimi olduğu söylenebilir.

Tifdruk baskı tekniği ile bobin kağıt veya polietilen gibi mat, yarı mat, parlak ve saydam baskı altı malzemelerine baskı yapılabilmektedir. Bobin veya tabaka baskı altı malzemesine baskı yapan diğer tekniklere göre, bobin baskı altı malzemesi kullanan tifdruk baskı tekniğinin baskı hızı daha yüksektir. Bu baskı tekniğinde baskı öncesi hazırlık ve kalıp maliyeti diğer baskı tekniklerine göre ise birim maliyetleri yüksektir. Bununla birlikte tifdruk baskı tekniğinde, gerçek kalıp ile üretilen baskı prova maliyetleri yüksek olmasına rağmen, yüksek tirajlı işlerde ve ambalaj sektöründe bir çok yönden tercih edilen yüksek kaliteli baskı tekniğidir.

2.1.5. Serigrafi Baskı

Serigrafi baskı, özgün grafik baskı teknikleri içerisinde yer alan, baskı tekniği malzeme ve materyallerinin kapladığı alan ve maliyetlerinin uygunluğu ile uygulama pratikliği açısından da tercih edilen elek baskı tekniğidir.

Promosyon sektöründe en çok tercih edilen baskı tekniklerinden olan serigrafi baskı, basımevleri tarafından baskı sonlandırma işlerinden bölgesel ve/veya yüzey lak baskı işlerinde de kullanılmaktadır. Serigrafi baskı tekniği ile kağıt, plastik, cam, seramik, kumaş ve metal gibi bir çok baskı altı malzemesinin çok çeşitli yüzeylerine baskı yapılabilir. Çok çeşitli sektörlerde kullanılan serigrafi baskı tekniğinin tek renk yanı sıra çok renkli baskı sistemleri de manuel ve otomatik olarak bulunmaktadır. Açık hava reklam afişlerinden (CLP, raket vs.) bir çoğu büyük boy otomatik serigrafi baskı makineleri ile de üretilmektedir.

2.1.6. Dijital Baskı

Dijital baskı tekniği, hızla gelişen yeni teknolojiler ile müşteri odaklı pazarlama iletişimi yaklaşımlarının bir çok sektörde tercih edilmeye başlaması sonrası kişiye özel uygulamaların da yönlendirmesi ile baskı sektöründe de birçok alanda kullanılan baskı tekniğidir.

Tonerli dijital baskı makineleri, grafik ürünün yapısı ve adedine göre değişkenlik göstermekle birlikte yüksek adetli üretimlerde, diğer baskı makineleri üretim maliyetleri ile rekabet edebilecek düzeyde olamadığı biliniyor. Bunun için dijital baskı sektöründe, diğer baskı teknikleriyle maliyet rekabetine girebilecek sıvı mürekkep kullanan dijital baskı makineleri üretimi için bir çok marka yatırım yapmaktadır.

Dijital baskı makinelerinin kullanıldığı alana göre bir çok türü bulunmaktadır. Dijital donanımlı ofset baskı sistemlerinden, ofis tipi lazer ve inkjet yazıcılar ile çeşitli ölçü ve teknik özelliklere sahip özel mürekkepli, tonerli baskı makineleri yanı sıra çok çeşitli baskı ölçülerine sahip iç ve dış mekan inkjet dijital büyük format baskı teknolojileri de yaygın olarak kullanılmaktadır.

2.2. Üretime Doküman Gönderimi

Grafik tasarımcıların dikkat çekici ve etkin yayınlar üretmek için kullandıkları çok çeşitli baskı ve sonlandırma teknikleri vardır. Baskı, bir baskı malzemesi üzerine mürekkep koyma işlemidir ancak tasarımcının bunu yapmak için seçtiği metot, istenen görsel sonucun niteliğine göre daha estetik etmenlere ek olarak, maliyet, baskı miktarı ve zaman gibi nedenlere bağlı olacaktır (Ambrose, Harris, 2014: 6). Bu bağlamda tasarımcının, tasarım ve üretim aşamalarında her açıdan kaliteli bir süreç yönetimi için, malzeme ve üretim teknikleri ile ilgili geçmiş ve güncel bilgilere hakim olmasının mutlak bir ihtiyaç olduğu görülmüştür (Polat, 2013: 73). Bu durumda kaliteli bir süreci açıklamak gerekirse kısaca tasarım süreçlerine bakılmalıdır. Konu ile ilgili bir çok kaynakta tasarım süreçleri için çeşitli evrelerden bahsedilmekte. Süreçlerin isimlendirme ve adetlerinde farklılıklar olmakla birlikte incelendiğinde aynı süreç yönetiminden bahsedildiği görülmektedir.

Tasarım süreci; proje özeti, problemin tanımı, bilgi toplama, yaratıcılık ve buluş, çözüm bulma, uygulama, öğrenme olmak üzere yedi başlık altında değerlendirilmektedir. Her bir süreç kendi içinde bir çok iletişim ve tasarım problemine çözümler üretilecek, bir biri ile bağlantılı, ciddiye alınması gereken durumları barındırmaktadır. Bir süreç diğerinden daha önemsiz denilemez. Bir tasarım projesi ile ilgili tasarım sürecinde farklı disiplinden alan uzmanlarının projede yer alması, tüm sürecin profesyonelce yönetilmesini gerekli kılmaktadır. Bu durumda tasarımcılar, tasarım sürecini belirli bir iş planı üzerine yazılı veya yazılı olmadan kendiliğinden yukarıda bahsedilmiş olan yedi tasarım sürecini sırası ile çözümlemeleri gerekmektedir. Bahsedilen süreç başlıkları altında yapılması gerekenlerin yapılmaması, atlanması veya sırasının değiştirilmesi durumlarında iş planlarında ve tasarım eyleminin sonuçlandırılmasında ciddi problemlerle karşılaşılması kaçınılmaz olmaktadır.

Grafik tasarım ürünlerinden masaüstü yayıncılık ile ilgili olanlarının üretim sürecinde tasarımcının sorumluluğu araştırmamızın konusunun oluşturmaktadır. Bu bağlamda tasarım sürecinin altıncı aşaması olarak değerlendirilen “uygulama” evresine bakılmalı. Tasarım sürecinin “uygulama” evresinde, proje özetinde sunulan tasarım problemine çözüm üretmek adına, bir önceki “çözüm bulma” evresinde onaylanan taslak üzerindeki çalışmalar tamamlanarak ilk örnek (prova / prototip) üretimleri yapılmaktadır.

Uygulama evresi, işbirliği protokolünde alınan kararlar üzerine, bitmiş tasarım ürününün işverene projedeki tüm üretim dokümanlarının ve / veya belirtilen adetlerde üretimi yaptırılmış ürünlerin teslimi ile sonuçlanmaktadır. Yukarıda bahsedilen, tasarımcının her iki teslim şeklinde de tasarım ürününün üretime gönderim durumu söz konusudur. Tasarım sürecinin ilk beş evresinde yapılan tüm işler her açıdan başarılı da olsa, hatta iş kapama süreci olan “uygulama” evresinde de ilk örnek uygulama başarılı bir şekilde üretilse de süreç tamamlanmış olmamaktadır. Çünkü, grafik tasarım ürününün üretim için doküman hazırlığı; tasarım işinin sonlandırılması, çalışmaların dijital ortamda üretime yönelik paketlenmesi, arşiv dokümanının kodlanması ve tüm bunların üretimden sorumlu basımevine veya işverene gönderiminin de başarılı bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir.

2.2.1. İş Tanımı

Grafik tasarım ürünlerinin üretiminde kullanılabilecek bir çok teknik malzeme ve materyal bulunmaktadır. Bir grafik ürün bir çok baskı tekniği ile üretilebileceği gibi, aynı teknikle üretilen bir ürünün baskı altı malzemesinin özelliklerindeki tercih farklılığı nihai ürünlerde de farklılıklar oluşturmaktadır. Bu durumda tasarımcı tasarım projesinin işbirliği protokolü doğrultusunda ilgili tasarım ürünü için gerekli baskı - üretim tekniği ile baskı altı malzemesi ile baskı sonrasında kullanılabilecek tüm teknik malzeme ve materyalleri, uygulanabilirlik, ürün teslim süresi, ürün adedi gibi kıstasları da değerlendirerek tasarım sürecini yönetmesi gerekmektedir. Bunun için tasarımcı, tasarım ürünü ile ilgili iletişim probleminin çözülmesi ve görselleştirme evresinde üretime yönelik tüm teknik gereksinimleri belirlemesi gerekmektedir. Üretilen ürün ile ilgili teknik gereksinimlerin belirlenmesine “iş tanımı” denilmektedir. İş tanımı, baskı - üretim tesisinin ihtiyacı olan tüm verileri doğru ve net olarak içinde bulundurmaktadır.

2.2.2. Tasarım Sonlandırma

Grafik tasarımcının iyi bir tasarım yapabilmesi için; tasarlama ve uygulama süreçleri ile sonrasında çıktılarını büyük oranda etkileyen baskı teknik ve teknolojilerini bilmeleri gerekmektedir (Polat, 2018: 641). Bununla birlikte süreç içerisinde tasarım projesi tamamlanıp işbirliği protokolüne göre tarafların sorumluluklarının bitmesi ve devamında iletişim kazaları yaşamamak adına açık ve net yazılı bir iletişim yürütülmesi de dikkat edilmesi gereken genel bir ihtiyaçtır.

Bir grafik tasarım ürünü, bireysel veya ekip olarak tasarım süreci işletilip, işverenin talepleri değerlendirilerek, ihtiyaçlar ve teknik sınırlıklar ile zaman ve bütçe de göz önüne alınarak tasarımcı tarafından gerçekleştirilmektedir. Tasarlama eyleminin sonlandırılması, işverenin tasarım ürününün ilk örneğini, üretime yönelik dijital ortam baskı ve arşiv dokümanları ile teknik verilerinde yer aldığı iş tanımı dokümanlarının oluşturulması ile gerçekleşmiş olmaktadır. Tasarım ürününün sunum veya proje onayı için bir adet örnek (prova) üretilmesine yönelik dijital ortam baskı dokümanları ile çoklu üretime yönelik dijital ortam baskı dokümanları hazırlıklarında farklılıklar olabilmektedir. Genellikle bir adet üretim, işbirliği protokolünde belirtilmiş talep doğrultusunda, belirtilmemiş ise tasarımcının tercih edeceği prova tekniklerinin herhangi

birisiyle tasarımcının kontrolü ve yönlendirmesi ile üretilmektedir. Bazı durumlarda sadece yüksek adetli üretimlerde uygulanabilecek baskı ve baskı sonlandırma işleri ise prova amaçlı yapılan bir adetlik üretimlerde tasarımcının tam istediği sonuçta ürünler üretilmemekte. Böyle durumlarda tasarım ürününü planlanan üretim tekniğinin sonucuna en yakın sonucu ortaya çıkartabilecek alternatif üretim tekniği ile ürünler üretilmektedir. Bunun için tasarımcı alternatif üretim tekniğine göre baskı öncesi hazırlık işlemi yapmaktadır. İşler onaylandıktan sonra tasarımcılar, tasarım ürününü üretecek baskı öncesi, baskı, baskı sonrası hatta ürünlerin kullanımı ve/veya hedef kitleye ulaştırılması süreçlerinin tamamında ihtiyaç duyulacak teknik gereksinimlerin tamamına cevap olacak şekilde tasarım sonlandırma işlemleri yapmaları gerekmektedir.

Tasarım projeleri işbirliği protokollerinde farklı talepler olmakla birlikte, tasarım materyallerinin master tabir edilen ham halleri ile tasarım programlarındaki katmanları açık, arşiv dokümanları da talep edilebilmektedir. Bu tür talepler, tasarım işlerinin talep edildiği ilk süreçte yazılı olarak hazırlanması gereken iş birliği protokolleri içerisinde telif durumları dahil tarafların hak ve sorumlukları da kayıt altına alınarak, karşılıklı mutabakat sonrası tasarım süreci başlatılması, işbirliği sürecinin sağlıklı işlemesi için temel ihtiyaç olduğu söylenebilir.

2.2.3. Grafik Tasarım Ürünü “Petra Bilişim Kartonet Dosya” Örneği

Baskı teknik ve teknolojilerinin kullanıldığı grafik ürünlerin üretiminin baskı öncesi, baskı ve baskı sonlandırma aşamalarında alternatifli çözüm yöntemleri bulunmaktadır. Yaygın olarak kullanılan standart baskı altı malzemesi kullanımı yanı sıra çok girift, riski yüksek butik tabir edilen özgün ve özel üretimler de tasarımcılar tarafından talep edildiği görülmektedir.

Masaüstü yayıncılıkta üretime doküman gönderiminde tasarımcının dijital ortam baskı öncesi hazırlık ve dijital arşivleme çalışmalarını incelemek üzere, üretimi gerçekleştirilmiş bir grafik ürün olarak, Petra Bilişim Ltd. Şti. kartonet dosyası örnek olarak alınmıştır. Bu örneğin seçilmesinin temel gerekçesi, tasarımcının baskı dokümanını dijital ortamda üretici basımevine göndermesi sonrası tasarımcıyla tekrar iletişime ihtiyaç duyulmadan problemsiz bir şekilde üretimin gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Bu araştırmamız incelemiş olduğumuz, aşağıda görsel örnekleri sunulan Petra Bilişim kartonet dosya çalışmasının İşvereni Petra Bilişim Ltd. Şti., tasarım hizmeti veren kuruluş Kılan Ltd. Şti. Zoom Ajans çizgi altı tasarım ofisi Flexhibit, baskı – üretim işlerini gerçekleştiren kuruluş ise Erman Ofset Ltd. Şti. olduğu bildirilmiştir. İlgili birimlerle yapılan görüşmeler neticesinde, 2016 yılında tasarım süreci yazılı olarak yapılmış olan işbirliği protokolü çerçevesinde, üretim için taahhüt edilen kalite ve sürede işverene teslim edilerek Petra kurumsal kimlik / görsel kimlik basılı dokümanlar tasarım, uyguma ve üretim projesinin problemsiz ve başarılı bir şekilde sonlandırıldığı ifade edilmiştir.

Sekiz adet alt markasından AX markasının vurgulandığı Petra Bilişim’in kartonet dosya tasarımında beyazın hakim olduğu, firma kurumsal renkleri (turuncu, turkuaz) ve tonlarının kullanıldığı görülmektedir. Kartonet dosya; yapıştırmasız iç, alt ve yan kısımlar katlamalı, özel bıçak kesimli, dış trigromi iç ise tek renk spot olmak üzere 4+1 renk kullanılmıştır (Fotoğraf 1). Laminasyon iç ve dışta mat selefon tercih edilmiş olup ilave olarak ise lokal damla lak uygulaması yapılmıştır.

Fotoğraf 1. Petra Bilişim Kartonet Dosyası Ön ve Arkası

Tabaka ofset makinesinde baskı işlemi gerçekleştirilmiş olan kartonet dosyanın bir tabaka kağıttan iki adet üretilecek şekilde tasarlandığı, kesim sonrası fire olarak görülen alanlarında değerlendirilmesine yönelik özel kesim bıçak tasarımının yapılmış olduğu görülmektedir (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2. Petra Bilişim Kartonet Dosyası ve Fire Alanlarından Çıkan Kartlar

Kartonet dosya tasarımının baskı öncesi hazırlığı yapılmış PDF formatında baskı dokümanı ve iş tanımı e-posta ile üretici firmaya gönderildiği bilgisi verilmiştir. İş tanımı; işin net ölçüsü, adeti, kağıt türü, renk adeti, laminasyon, lokal damla lak, özel kesim bıçağı, dosya ile dosya dışında çıkan parça ürünlerin paketlenme özellikleri, teslim tarihi ile teslim yeri ve ödeme şekli ile ilgili açıklamaların net yazıldığı görülmüştür.

E-Posta ile gönderilen dokümanlar incelendiğinde; Petra_DOSYA_PrintPDF_160327 isimli PDF formatındaki baskı dokümanının 5 sıralı sayfadan oluştuğu, vektörel formatta çalışıldığı ve 10.8 MB büyüklükte olduğu için de e-posta ile kısa sürede gönderilebildiği tespit edilmiştir. İlgili PDF dokümanının birinci sayfasında; 700 x 500 mm ölçüsü içerisine yerleştirilmiş tasarımın ön yüzü bıçak izi görülür şekilde konulmuş (Fotoğraf 3). İkinci sayfasında; aynı uygulamanın bıçak izleri kaldırılarak konulmuş (Fotoğraf 4). Üçüncü sayfasında; dosyanın iç kısmı tek renk spot baskı yapılacak yerleri gösterir şekilde konulmuş (Fotoğraf 5). Dördüncü sayfasında; dosya tasarımın ön yüzünde mat telefon uygulaması sonrası yapılacak lokal damla yerlerini gösteren doküman, aynı zamanda direkt film alınabilecek şekilde vektörel formatta konulmuş (Fotoğraf 6). Beşinci olan son sayfada ise; özel kesim bıçak izi, bıçak imalatına uygun şekilde vektörel format konulmuş olduğu görülmektedir (Fotoğraf 7).

Fotoğraf 3. Petra Bilişim Kartonet Dosyası Baskı Formatında PDF Dokümanı 1. Sayfa

Fotoğraf 4. Petra Bilişim Kartonet Dosyası Baskı Formatında PDF Dokümanı 2. Sayfa

Fotoğraf 5. Petra Bilişim Kartonet Dosyası Baskı Formatında PDF Dokümanı 3. Sayfa

Fotoğraf 6. Petra Bilişim Kartonet Dosyası Baskı Formatında PDF Dokümanı 4. Sayfa

Fotoğraf 7. Petra Bilişim Kartonet Dosyası Baskı Formatında PDF Dokümanı 5. Sayfa

Üretimi yapılacak bir grafik ürününün yukarıda aktarıldığı gibi gönderilme nedeni araştırıldığında, üretimi yapacak birimlerin ihtiyacı olan tüm bilgiler ile birlikte, baskı hazırlığı yapılmış doküman üzerinde de görsel olarak sunulurken tasarımcıyla tekrar iletişime ihtiyaç duyul-

madan üretime geçilebilmesine katkı sağladığı tespit edilmiştir. İlgili PDF dokümanının birinci sayfasında işin özel kesim bıçaklı olduğu, tasarımın baskı hazırlığı yapılarak taşıma paylarının verildiği görülebiliyor. İkinci ve üçüncü sayfasını basımevi direk baskı kalıbı (CTP) için renk ayırmacısına gönderebiliyor. Dördüncü sayfasını mat selefona üzerine lokal damla lakı uygulayacak işletmeye, beşinci sayfasını ise özel kesim bıçak imalatçısına gönderebiliyor. Böylece tasarımcı tarafından gönderilen dokümanı tasarım programında açıp, tüm yukardaki işlemler için tekrar baskı öncesi ve imalat hazırlıkları yapılmadığı için, tekrar tasarımcı ve işveren baskı – üretim onayı alma gereksinimi ortadan kalkmış oluyor. İş tanımında da her türlü ayrıntının yazılı olarak sunulması, riskler azaltılarak sürecin hızlı ilerlemesi yanı sıra tarafların uyumsuzluk durumunda sorumluluğun kimde olduğunun tespit edilmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

SONUÇ

Grafik tasarım ürünlerinden masaüstü yayıncılık ile ilgili olanlarının üretim sürecinde tasarımcının sorumluluğunun işbirliği protokollerinde belirlenmesi, tasarım sürecinde ve işbirliği sonrasında iletişim problemi yaşanmaması için temel gerekliliklerden olduğu görülmüştür.

Grafik tasarımcı tasarım projesinin işbirliği protokolü doğrultusunda ilgili tasarım ürünü için gerekli baskı - üretim tekniği ile baskı altı malzemesi ve baskı sonrasında kullanılabilecek tüm teknik malzeme ve materyalleri, uygulanabilirlik, ürün teslim süresi, ürün adedi gibi kıstasları da değerlendirerek tasarım sürecini yönetmesi gerekmektedir. Bunun için tasarımcı tasarım ürünü ile ilgili iletişim problemi çözümlenip görselleştirme evresinde üretime yönelik tüm teknik gereksinimleri belirlemesi, tasarımın üretim sürecinin doğru yönetilebilmesini olumlu etkilediği bir gerçektir.

Grafikerlerin tasarımdan üretime tüm süreçlerdeki problem çözümleme yöntemleri de farklılık göstermektedir. Bir tasarım ürününün üretimini yapacak birimlerin ihtiyacı olan tüm bilgiler ile birlikte, baskı hazırlığı yapılmış doküman üzerinde de görsel olarak sunulurken, tasarımcıyla tekrar iletişime ihtiyaç duyulmadan üretime geçilebilmesine yönelik üretime doküman gönderiminin yapılmasının yaygınlaştırılması bir çok açıdan sektörün işleyişine olumlu katkısı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Ambrose, G.; Harris, P., (2012), Grafik Tasarımın Temelleri (Çev., Mehmet Emir Uslu), Literatür Yayınları, İstanbul.
- Ambrose, G.; Harris, P., (2014), Grafik Tasarımın Temelleri, Grafik Tasarımda Baskı ve Sonlandırma (Çev., Bengisu Bayrak), Literatür Yayınları, İstanbul.
- Kınık, Mustafa, (2014), Grafik Tasarım, Tarih & Teknoloji, Zoom Yayınları, Konya.
- Polat, Ali A., (2013), Reklam Grafiği Üretim Teknikleri, Zoom Yayınları, Konya.
- Polat, Ali A., (2014), “Tasarımcıların Dijital Ortamda Veri Gönderme ve Arşivleme Yöntemleri”, Nwsa - Fine Arts, C. 9, S. 2, s. 46 - 54., Doi: Nwsa. 2014. 9. 2. D0147.
- Polat, Harun H., (2018), “Endüstriyel Baskı Teknikleri ve Dijital Baskı”, The Journal of Academic Social Science, Y. 6, S. 81, s. 639-646.
- Teker, Ulufur, (2009), Grafik Tasarım ve Reklam, Yorum Sanat Yayınevi, İstanbul.
- Tepecik, Adnan, (2002), Grafik Sanatları, Tarih - Tasarım – Teknoloji, Detay Yayınları, Ankara.
- Uçar, Tevfik Fikret, (2004), Görsel İletişim ve Grafik Tasarım, 4. Baskı, İnkılap Kitapevi, İstanbul.